

ADIERI CONCILIARE PESTE CORTINĂ

Mons. Anton LUCACI
„Radio Vatican” (Italia)

Din Roma, tuturor participanților la *Dies academicus* organizat în neuitata „Alma Mater” din Iași, un salut cordial în termeni conciliari: o cunoaștere cât mai profundă a lui Cristos, *lumen gentium* și optimismul constituției *Gaudium et spes* în Biserica și lumea contemporană!

Răspund bucuros invitației părintelui rector, care mi-a cerut să aleg între prezentarea unei teme de drept bisericesc și aducerea unei mărturii „personale” legate de Conciliul al II-lea din Vatican. Am optat pentru cea de-a doua variantă, cu o premisă relativă la prima.

Referitor la *Codul de drept canonic*, este cunoscut faptul că revizuirea legilor bisericești, anunțată în mod public de papa Ioan al XXIII-lea, o dată cu decizia convocării conciliului ecumenic, urma să traducă în norme disciplinare opera conciliară. Reforma legislației canonice s-a concretizat în urmă cu 20 de ani, prin promulgarea noului Cod de drept canonic. Amintesc doar că, în timpul studiilor mele la Roma, reforma dreptului „plutea în aer departe în largul mării”. O comisie internațională de specialiști discuta la nesfârșit despre un preambul al Codului, un gen de constituție, numit LEF – *Lex Ecclesiae Fundamentalis*, proiect care ulterior a naufragiat.

Subliniez existența în acea perioadă post-conciliară a unei atitudini, destul de difuză, ostilă dreptului bisericesc. Contrapunerea dialectică dintre „Biserica profetică” și „Biserica juridică”, dintre „carismă” și „instituție”, devenise un loc comun în limbajul unor preoți și credincioși, inclusiv în universitățile catolice. „Acea febră de care suferea trupul Bisericii a trecut”: este constatarea celor aproximativ 450 de canoniști, între care șapte decani ai Facultăților de Drept din Roma, exprimată vineri, 24 ianuarie 2003, cu ocazia comemorării solemne a două decenii de la promulgarea noului Cod de drept canonic.

Perioada conciliară și imediat post-conciliară în Biserica noastră

Intrat în Seminar în 1958, am aflat prin părintele Anton Despinescu despre moartea papei Pius al XII-lea și alegerea în octombrie a patriarhului de Veneția, viitorul Ioan al XXIII-lea. Nu îmi amintesc bine, dacă la alegerea sau moartea pontifului, seminariștii, elevi și studenți, am fost chemați la ușa camerei aceluiași părinte Despinescu pentru a auzi câteva secvențe despre eveniment, transmise de un post de radio străin. Tot părinții profesori ne-au informat despre convocarea

Conciliului al II-lea din Vatican, fapt care nouă nu ne spunea mare lucru. Erau mai grăitoare gesturile și cuvintele noului papă: vizitarea închisorii „Regina coeli” din Roma, faptul că a acceptat să pozeze pentru modelarea propriului bust, că vizita bolnavii din spitale, că i-a primit în audiență în Vatican pe fiica și pe ginerele lui Hrușciiov, căruia, dându-i binecuvântarea, l-ar fi asigurat spunându-i că, „dacă nu-i face bine, oricum nu-i strică”. Sunt fapte cu rezonanță deosebită în mintea și inima fiecăruia: *Quidquid recipitur ad modum recipientis recipitur*, învață „Doctor angelicus”.

Firește, în acele vremuri de strictă supraveghere a preoților, conciliul nu putea fi în centrul intereselor unui seminarist. Îmi amintesc bine cum, în momentele libere, pe timpul ploios, ne plimbam în mici grupuri pe lângă zidurile seminarului, vorbind între noi despre cine și câți preoți au mai fost arestați. De altfel, întors vara în vacanță, parohul mi-a vorbit într-o zi despre situația din dieceză și „m-a încurajat”, spunându-mi deschis: „Ai început tu seminarul, dar nu se știe dacă îl vei putea termina!”. Cred că voia să mă sfătuiască să mă gândesc bine la ce fac la toamnă.

Cu toate acestea, rezonanța puternică a pontificatului lui Ioan al XXIII-lea nu cunoștea obstacole. Nu putea fi oprită nici de Cortina de Fier ce ne despărțea de lumea liberă. Din ziarele locale, de la posturile străine de radio, mi-am dat seama că lumea respira greu sub calota războiului rece, cuprinsă de teama unui nou conflict armat de proporții planetare.

I-am mulțumit lui Dumnezeu împreună cu toată lumea de bunăvoință pentru intervenția surprinzătoare a lui Ioan al XXIII-lea pentru evitarea declanșării conflictului de proporții imprevizibile gata să izbucnească între Statele Unite și Uniunea Sovietică, din cauza amplasării de către sovietici a unui număr considerabil de rachete nucleare în Cuba, la mică distanță de Statele Unite. Era în 1962. La conducerea Statelor Unite se afla tânărul J.F. Kennedy, primul președinte catolic al marii puteri americane. Ecoul discursurilor sale carismatice în favoarea populației de culoare reușea să ajungă și în Seminar. Consideram că e un om în deplină sintonie cu papa. De fapt, în primăvara anului următor avea să apară enciclica *Pacem in terris*, un alt nume sonor, simplu, evanghelic, un document despre care s-a scris și în revista românească de politică externă *Lumea*, primită și în Seminar. În același an, la 22 noiembrie 1963, părintele Anton Bișoc, prefectul Seminarului, a trecut fulger seara prin fiecare clasă, anunțând că președintele american a fost asasinat de o mână criminală. Am privit îngândurat spre geam. La asfințit, pe cerul roșiatic se vedea Ceahlăul. Am mers cu gândul mai departe spre Roma, unde conciliul era în plină desfășurare.

Aflasem că lumea de pe toate meridianele interpreta în mod spontan convocarea conciliului ca un semnal de încredere, ca un act de optimism capabil să sfideze răul din cursul istoriei prin puterea credinței. Începuseră să pătrundă pe cale orală și în seminar unele cuvinte și expresii care, deși nu erau comentate de profesori la cursuri, ne dădeau

aripi sub aspect spiritual și psihologic. Treptat, ne-au devenit familiare expresiile lui Ioan al XXIII-lea referitoare la conciliu sau despre el: „A fost un om trimis de Dumnezeu, al cărui nume era Ioan”; necesitatea de „a deschide fereastra pentru a lăsa să intre aer proaspăt în Biserică”, *aggiornamento*, „semnele timpului”, „a căuta ceea ce unește, și nu ceea ce separă”. Apoi numele enciclicelor sale *Mater et magistra*, *Pacem in terris*, deși nu cunoșteam conținutul, numai pronunțarea titlului avea un farmec ce nu se poate descrie. Și asta nu doar în Seminarul de pe Copou. Intrând în cimitirul „Eternitatea”, undeva chiar la intrare, pe dreapta, inscripția gravată în acei ani pe o piatră de mormânt cuprinde și cuvintele bine evidențiate „mater et magistra”, semn că ecoul pontificatului aceluia care era numit „Il Papa Buono” depășise cadrul Bisericii Catolice. De altfel, atenției lumii nu-i scăpa faptul că papa pusese conciliul în perspectiva reuniunii tuturor creștinilor, invitând la conciliu și observatori necreștini.

În ciuda regimului de strâmtorare, cred că fiecare seminarist simțea lăuntric o bucurie nedeslușită, dar profundă, și numai gândindu-se că în Biserica noastră Catholică se petrec lucruri mari. Personal, încă nu știam că noi din România facem parte din „Biserica tăcerii”, deoarece preoții predica în biserici pline de credincioși, iar noi în seminar ne vedeam de program. Faptul că doream mai multă libertate îl puneam pe seama vârstei, și nu a necesității unei schimbări de regulament.

Am urmărit cu sufletul la gură agonia îndelungată a papei Ioan al XXIII-lea și apoi alegerea lui Paul al VI-lea. Cum? Așteptând nerăbdător cursurile profesorilor binevoitori să spună după terminarea lecției ce se mai întâmplă la conciliu.

Continuarea conciliului de către marele Paul al VI-lea a fost considerată la noi ca o închidere a orizontului deschis de pontiful „primăverii conciliare”. Multe informații despre conciliu puteau fi citite în revista *Orthodoxia*. Se spunea: „Dacă Ioan al XXIII-lea a deschis un orizont de 360 de grade în relațiile cu «frații separați» (o altă expresie pe atunci de avangardă), Paul al VI-lea l-a redus la 180 de grade”. În privința discuțiilor de la conciliu, multe puteau fi aflate din articole critice publicate în revista „fraților ortodocși”. Bineînțeles, studentul catolic reținea poziția criticată.

În anul de după încheierea conciliului, Sfântul Părinte a trimis câte o frumoasă lumânare pascală fiecărui episcop. Adunați în sala mare, ne perindam pe rând și am sărutat cu pietate omagiul successorului lui Petru, care trimitea și celor ce n-au participat la conciliu semnul lui Cristos, *lumen gentium*, lumina Celui Înviat.

Între timp, Monseniurul Petru Pleșca a fost la Roma și consacrat episcop. A fost sărbătoarea siguranței că suntem cu papa.

Mai târziu, după încheierea conciliului, au început să pătrundă în Seminar unele reviste franceze; erau reviste vechi din perioada conciliară, dar pentru noi total necunoscute. Atunci am început să cunosc denumirea documentelor conciliare. Îmi amintesc, printre altele, cât de

cuprinzător sunau la ureche numele: *Unitatis redintegratio, Inter mirifica, Apostolicam actuositatem, Optatam totius.*

Trebuind să mă grăbesc, măresc pasul.

În 1968, în ultimul semestru de studenție, părintele G. Bachmeier a prezentat studenților din anul IV toate documentele conciliului. A urmat singura carte pe care o aveam mai mulți, lucrarea în franceză a marelui moralist părintele Bernard Häring: *Vatican deux pour tous.* Dacă nu mă înșel, eram prima promoție care „studia”, adică lua contact cu documentele conciliare.

Îmi amintesc o observație referitoare la înnoirile liturgice, făcută după ce a terminat de prezentat materialul despre *Sacrosanctum concilium* din volumul menționat. Ne spunea să nu ne aruncăm în vânt după înnoiri, căci, la urma urmei, ortodoxul care repetă de sute de ori „Doamne, miluiește, Doamne, miluiește”, și o face având cugetul curat și inima smerită, ajunge tot acolo. Important este spiritul reformei liturgice.

După ce am lucrat în pastorație timp de opt luni de zile ca vicar parohial la Barticești (unde guri rele spuneau că n-am rămas vicar „nici cât stă pruncul în sânul mamei sale”), am fost chemat la Seminar ca prefect de studii și disciplină și profesor de limba latină. O perioadă extrem de frumoasă, dar cu răspunderi prea mari pe umerii mei în contextul respectiv, nu tocmai favorabil.

Aici m-a prins introducerea reformei liturgice în dieceza noastră. Auzisem deja că între părinții conciliari unii erau considerați „conservatori”, iar alții „progresiști”, și că fuseseră numiți evanghelic „paralitics” și, respectiv, „epileptici”. Toți, deci, și unii, și alții, aveau nevoie să fie vindecați de Isus.

Același lucru s-a petrecut în Dieceza de Iași când a fost vorba de introducerea reformei liturgice după 1970. Împărțirea preoților în două tabere, „paralitics” și „epileptici”, integrată, cu alte neajunsuri, a creat o breșă în unitatea clerului. Cine a câștigat de pe urma acelei sciziuni a fost vrăjmașul, aplicând vechiul adagiu latin: *Divide et impera!*

Cred că în acele zile sfântul Iosif, patronul Seminarului și al diecezei, a avut mult de lucru.

În concluzie, adierile conciliare peste Cortină până la noi pot fi ilustrate prin episodul lui Ilie din *IRg* 19,11-12:

A zis Domnul: Ieși și stai pe munte înaintea feței Domnului! Căci iată Domnul va trece, și înaintea lui va fi vijelie. După vijelie va fi cutremur, dar Domnul nu va fi în cutremur;

După cutremur va fi foc, dar nici în foc nu va fi Domnul. Iar după foc, va fi adiere de vânt lin, și acolo va fi Domnul”.

Deși nu am avut contact direct cu Conciliul al II-lea din Vatican, adierea Duhului Sfânt a ajuns și în Biserica noastră, fiind scutiți poate de vijelia, de cutremurul, de focul care s-au abătut în unele sectoare din Bisericile din lumea liberă.

Mulțumesc pentru răbdare. Tuturor, *Gaudium cum pace!*